

Nr 1486

av herr Öhvall m. fl.

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 16 om godkännande av konvention mellan Sverige och Norge om renbetning m. m.

De svenska och norska samernas rätt att lata renar beta i det andra landet regleras f. n. i en konvention från 1919. Men frågan om de svenska samernas rätt till renbete i Norge har länge varit kontroversiell mellan länderna, vilket bl. a. är en följd av att samerna utnyttjade renbetesmark i nuvarande gränstrakter långt innan någon riksgrens fanns mellan länderna. I samband med att gränsen drogs upp år 1751 tillförsäkrades samerna överflyttnings- och betesrätt i 1751 års kodicill. Motsättningarna mellan de båda ländernas samegrupper kan däremot sägas ha varit obefintliga. De norska samernas rätt till vinterbete i Sverige har kunnat utnyttjas till ömsesidig belåtenhet utan svåra motsättningar.

1919 års renbeteskonvention uppsades av Norge i början av 1960-talet, och 1963 tillsattes en blandad svensk-norsk kommission med uppdrag att undersöka och ta ställning till det problem som det ömsesidiga renbetet utgör. Efter ytterligare förhandlingar kom man fram till ett förslag till en ny konvention, vilken nu föreläggs riksdagen för godkännande.

Det framgår av konventionen att svenskt renbete i Norge kommer att begränsas såväl geografiskt som tidsmässigt, medan stora svenska renbetesområden föreslås upplåtna för norskt vinterbete. Dessa senare områden får, vid äventyr av dryga betesavgifter, inte utnyttjas för svenskt renbete.

Under remissbehandlingen av konventionsförslaget har de svenska samebyarna motsatt sig markkupplatanden utan värdering och ersättning för bl. a. upplåtet land och vatten och för anläggningar, försvarad drift och omställning. Samerna anser att dessa ersättningsbelopp bör utges av svenska staten. Man har framhållit att denna typ av markavträdelse är jämförbar med markavträdelser vid vattenmål, där samerna mäter landområden. Från de renskötande samernas och samebyarnas sida kan det vara likgiltigt om de får avträda ett område i samband med en uppdämning eller genom bestämmelser, som förbjuder dem att utnyttja området vid äventyr av dryga avgifter och eventuellt i sista hand nedskjutning av renarna.

I detta sammanhang är den norska Høyesterettens utslag från 1968 i det s. k. Altevattn-målet av stort intresse. Høyesterett biföll de yrkanden från svenska samebyar i ett vattenregleringsmål och byggde sitt utslag på det norska rättsinstitutet "alders tiders bruk" dvs. urminnes hävd enligt svensk lag. Det anses att domskälen i Altevattn-målet skulle ha stor tyngd i ett eventuellt fastställelsemål, som de svenska samerna skulle kunna

anhängiggöra i Sverige. Samerna har också begärt att få ersättning för juridiskt och tekniskt biträde i frågan om ersättning för landavträdelser i samband med konventionen just med hänvisning till de regler som gäller för vattenmål. Denna framställning avslogs dock av regeringen i oktober 1971.

Oavsett rättsläget talar dock enligt vår mening starka billighetsskäl för att svenska staten ersätter de svenska samerna landförluster och intrång i samband med markavstaenden såväl inom Norge som inom Sverige på samma sätt som om förlusterna uppkommit genom ett vattenmål. Ersättningen bör i första hand bestämmas genom överenskommelse mellan regeringen och samebyarna. Om överenskommelse ej kan nås, bör ersättningen - byavis fördelad - bestämmas av skiljedomstol enligt gällande lag på allmän bekostnad. Ersättning, som skall utgå i detta sammanhang, bör odelad utges till skadelidande sameby. Ersättningsfrågan för land och vatten bör lösas samtidigt med konventionsfrågan och utbetalning till samebyarna ske så snart fördelningsfrågan mellan byarna lösts.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi

1. att riksdagen uttalar att svenska staten bör ersätta de svenska samebyarna för landförluster och intrång i samband med genomförandet av den föreliggande renbeteskonventionen såväl inom Sverige som inom Norge enligt samma grunder som om landförlusterna uppkommit vid ett vattenmål,
2. att ersättningsfrågan skall lösas på sätt som anges i denna motion.

Stockholm den 29 februari 1972

BERTIL ÖHVALL (fp)

TORE NILSSON (m)
i Agnäs

PER PETERSSON (m)
i Gäddvik

RUNE ÅNGSTRÖM (fp)